

STANOVENIE FRAKCIÍ HDL-CHOLESTEROLU PRI ISCHEMICKEJ CHOROBE SRDCA

Hubková B.¹, Birková A.¹, Mašlanková J.¹, Hertelyová Z.², Tóth Š.³, Pella D.^{3,4}

¹Ústav lekárskej a klinickej biochémie UPJŠ LF

²Centrum klinického a predklinického výskumu MEDIPARK UPJŠ LF

³SLOVACRIN UPJŠ LF

⁴II. Kardiologická klinika UPJŠ LF a VÚSCH, a.s.

Cieľ Cieľom predloženej práce je analyzovať zmeny v subfrakciách lipoproteínov vysokej hustoty u pacientov s podozrením na ischemickú chorobu srdca, čo rozširuje možnosti určenia kardiovaskulárneho rizika.

Materiál a Metodika Frakcionácia HDL častíc a kvantifikácia cholesterolu v príslušných subfrakciách bola vykonaná elektroforetickou metódou Lipoprint®. Výsledky boli korelované s nálezom selektívnej koronárnej angiografie (SKG).

Výsledky Priemerné koncentrácie cholesterolu vo veľkých HDL 2 u pacientov bez pozitívneho nálezu pri SKG boli štatisticky signifikantne vyššie než u pacientov s pozitívnym nálezom ($0,133 \pm 0,095$ mmol/l resp. $0,099 \pm 0,068$ mmol/l, $p = 0,041^*$). V ostatných subfrakciách nebol zaznamenaný štatisticky signifikantný rozdiel medzi pacientami vzhľadom ku nálezu pri SKG.

Záver Stanovenie HDL-cholesterolu je pri rozhodovaní procese kardiológa nepostačujúce. Aterogénna dyslipidémia posúva distribúciu HDL častíc smerom k malým denzným HDL. Bez ohľadu na to, či je táto skutočnosť príčinou alebo dôsledkom aterogenicity, metóda Lipoprint® ponúka nástroj pre personalizovaný prístup pri manažmente pacienta.

Kľúčové slová: HDL, cholesterol, heterogenita, subfrakcia, ischemická choroba srdca

Úvod

Choroby obehového systému boli a sú aj v období pandémie ochorenia COVID-19 najčastejšou príčinou úmrtí. Podľa dostupných štatistických údajov zomrelo na Slovensku v rokoch 2016 až 2020: 52 351 – 53 914 – 54 293 – 53 234 – 59 089 obyvateľov [26]. Z týchto celkových úmrtí na choroby obehovej sústavy (kapitola IX, I00-I99 podľa Medzinárodnej klasifikácie chorôb MKCH-10-SK) podľa hlo v spomínaných rokoch postupne 25 240 – 26 051 – 25 362 – 25 220 – 27 190 osôb, čo predstavuje 48,21 % – 48,32 % – 46,71 % – 47,38 % – 46,02 % z celkového počtu úmrtí. Spomedzi chorôb obehového systému je ischemická choroba srdca (I20-I25) najpočetnejšou príčinou smrti a percento úmrtí z tejto príčiny pokleslo za sledované obdobie piatich rokov len nepatrne, pričom mierny klesajúci trend bol zaznamenaný aj pred pandemiou, aj po roku 2019. Percento úmrtí pre ischemickú chorobu srdca z celkového počtu úmrtí za roky 2016 až 2020 predstavovalo: 28,33 % – 27,88 % – 26,05 % – 26,97 % – 26,05 % [26].

Zvýšené hladiny lipidových parametrov v sére – celkový cholesterol (TC), cholesterol v lipoproteínoch nízkej hustoty (LDL-C), triacylglyceroly (TAG), celkové lipidy, β -lipoproteíny – predstavujú dobre známe rizikové faktory, ktoré sú spojené so zvýšeným kardiovaskulárnym rizikom [14]. Metabolizmus a vzájomné interakcie jednotlivých lipidov sú však oveľa komplexnejšie než sa predpokladalo a ich funkcie, najmä v prípade lipoproteínov s vysokou hustotou (HDL častíc), nie sú žiaľ doposiaľ úplne prebádané. Najznámejšou funkciou HDL častíc je znižovanie lipidovej záťaže periférnych tkanív vychytávaním a reverzným transportom cholesterolu do pečene. Funkcie HDL častíc sú však omnoho rôznorodejšie, než

len odstraňovanie cholesterolu z makrofágov a penových buniek prítomných v aterosklerotických plátoch artérií. Zúčastňujú sa aj zápalových procesov, zrážania, regulácie a aktivácie komplementu a inhibície proteolýzy [7, 15, 16, 29]. Rôznorodé amfifilné aj neutrálne lipidy obsiahnuté v HDL časticiach interagujú navzájom, ale aj s inými triedami lipoproteínov, s plazmatickými proteínmi a okolitými bunkami. Proteíny tvoria približne 50 % hmotnosti HDL lipoproteínov. Hlavnými apoproteínmi sú apoA1 (tvoriaci 70 % proteínovej hmoty) a apoA2 (tvoriaci 20 % proteínovej hmoty). Okrem nich obsahujú HDL častice ďalších vyše 80 rôznych proteínov [23] a transportujú aj regulačné mikroRNA. Samotná HDL molekula je heterogénnou populáciou nanočastíc. Počas svojej existencie, interakciou s ostatnými zložkami plazmy, makrofágmi, cirkuláciou až po spätné vychytávanie zložiek hepatocytmi resp. obličkami vzniká viacero poddruhov HDL častíc, takzvané subfrakcie, ktoré sa líšia zložením, veľkosťou, biochemickými vlastnosťami a funkciami. Funkčná heterogenita HDL častíc je dôsledkom štruktúrálnej biochemickej heterogenity molekuly. Pri laboratórnom stanovení bežného parametra: cholesterolu v HDL časticiach (HDL-C) sa nekvantifikuje celá lipoproteínová častica, ale len cholesterol, ktorý je v nej obsiahnutý. Stanovenie HDL-C teda nie je stanovením funkčnosti či počtu HDL častíc. Je známe, že redukcia HDL-C zvyšuje výskyt aterosklerózy a srdcovocievnych ochorení [22]. Napriek jasným epidemiologickým dôkazom, že nízke hodnoty HDL-C v sére sú rizikovým faktorom pre ICHS, klinické štúdie zamerané na zvýšenie HDL-C reportujú kontroverzné výsledky pri znižovaní rizika ochorenia srdca a ciev [1, 23]. Stanovenie HDL-C neodzrkadľuje výskyt ateroprotektívnych proteínov v HDL časticiach a zvýšenie koncentrácie HDL-C nemusí

znamenáť vyššiu efektívnosť proteínov, zúčastňujúcich sa na procesoch znižujúcich riziko aterosklerózy.

Najnovšie sa výskum zameriava na stanovenie kapacity efluxu cholesterolu (cholesterol efflux capacity – CEC). CEC predstavuje kapacitu HDL častíc odoberať cholesterol z buniek bohatých na lipidy, napríklad z makrofágov, a predchádzať tak vzniku penových buniek a lipidmi sprostredkovaného subklinického zápalu endotelu. CEC je citlivým ukazovateľom kardiovaskulárneho rizika nezávisle od koncentrácie HDL-C [20]. Iné štúdie uprednostňujú stanovenie funkčných proteínov HDL častíc. Najviac spomínaným je enzým *paraoxonázal* (PON1), v prípade ktorého sa stanovuje buď koncentrácia, alebo jeho enzýmová aktivita. PON1 je významným aterosprotektívnym antioxidantom a zároveň ukazovateľom funkčnosti HDL častíc.

Predložená práca bola zameraná na stanovenie subfrakcií HDL častíc, a kvantifikáciu cholesterolu v nich. Prvotné analýzy HDL častíc uskutočnené ultracentrifugáciou umožnili identifikovanie dvoch poddruhov: veľkých a ľahkých HDL2 (1,063 – 1,125 g/ml; 43 % proteínov a 57 % lipidov) a malých denzných HDL3 (1,125 – 1,21 g/ml; 58 % proteínov a 42 % lipidov) [8, 24]. Kým pokles subpopulácie veľkých HDL2 bol od začiatku spájaný so zvýšením rizika infarktu myokardu a postprandiálnou lipémiou, o HDL3 časticiach a ich vplyve na aterogenicitu sa dlho polemizovalo [24]. Fluktuácie v koncentrácii HDL častíc sa pripisovali najmä zmenám v HDL2. Vývoj analytických metód podporil výskum HDL častíc a postupne sa charakterizovali ďalšie subpopulácie ako aj ich špecifické funkcie. Metódou Lipoprint dokážeme identifikovať až 10 subfrakcií HDL. Stanovením ich hodnôt u pacientov s podozrením na ischemickú chorobu srdca a pozitívnym alebo negatívnym nálezom pri selektívnej koronárnej angiografii (selektívnou koronarografiou, SKG) sme študovali klinickú koreláciu, ktorá by v budúcnosti mohla prispieť k selekcii rizikových pacientov. Zároveň, presnejšia identifikácia subfrakcií zúčastňujúcich sa aterogenézy by mohla prispieť k cielenejšej terapii ochorenia obehového systému.

Materiál a metodika

Probandmi štúdie sú pacienti vo veku nad 18 rokov prijatí s podozrením na ischemickú chorobu srdca na 1. kardiologickú kliniku UPJŠ LF a VÚSCH, a.s.. Pacienti podstúpili odber krvi na zistenie vybraných laboratórnych ukazovateľov (celkový cholesterol, TAG, HDL-C, LDL-C, kreatinín, močovina, fibrinogén, C-reaktívny proteín, *aspartátaminotransferáza*, *alanínaminotransferáza*, sodík, draslík) a boli vyšetrení SKG. Na základe nálezu pri SKG boli pacienti zaradení do skupín nasledovne: skupina pacientov bez nálezu – skupina 0 a skupina pacientov s pozitívnym nálezom, pričom tento nález bol odstupňovaný podľa závažnosti do podskupín 1 až 5. Kritériom na nezaradenie do štúdie bola v minulosti potvrdená prítomnosť ischemickej choroby srdca a záznam v osobnej anamnéze o akútnom koronárnom syndróme. Elektroforetická separácia lipoproteínov nízkej hustoty bola vykonaná metódou Lipoprint® Lipoprotein Subfractions Testing System (Quantimetrix, US) [2, 10, 11]. Výsledkom je kvantifikácia cholesterolu v subfrakciách lipoproteínov

s vysokou hustotou (10 frakcií, HDL 1 až 10). Štatistická analýza bola spracovaná použitím programu SPSS Statistics 22 (IBM). Výskum bol schválený 24.1.2019 Etickou komisiou UPJŠ LF a Etickou komisiou VÚSCH, a.s..

Výsledky

Priemerný vek, BMI, hodnoty systolického krvného tlaku a vybrané laboratórne ukazovatele pacientov (celkový cholesterol, TAG, HDL-C, LDL-C, fibrinogén) zaradených do štúdie u ktorých bola zároveň do mája 2022 vykonaná elektroforetická separácia HDL častíc sú uvedené v tabuľke č. 1. Z uvedených dát je zrejmé, že vo všetkých skupinách prevažovali pacienti s nadváhou až obezitou. Fyziologickú hodnotu BMI vykazovalo len 8 mužov (11,42 %) (3 zaradení do skupiny 0, ostatní po jednom do podskupín 1, 2, 3 a dvaja do podskupiny 5) a iba 6 žien (17,14 %) (4 zaradené do skupiny 0 a po jednej do podskupín 3 a 4). Najvyššie priemerné hodnoty systolického krvného tlaku boli zaznamenané u pacientov bez pozitívneho nálezu SKG (skupina 0), avšak priemerný systolický krvný tlak bol nad 135 mm Hg aj v podskupinách s pozitívnym nálezom SKG. Napriek tomu bol štatisticky významný rozdiel detegovaný v týchto hodnotách medzi pacientmi bez nálezu a s nálezom SKG (Tab. 2). Štatisticky významný rozdiel v lipidových parametroch a fibrinogéne medzi pacientami s a bez nálezu SKG nebol potvrdený (Tab. 2). Hodnoty priemerného LDL-C boli v oboch skupinách porovnateľné ($2,94 \pm 0,95$ mmol/l u pacientov bez nálezu a $2,99 \pm 1,13$ mmol/l u pacientov s pozitívnym nálezom SKG, $p = 0,851$, Tab. 2) a výsledky hodnôt LDL-C korelovali s nálezom len veľmi slabo ($+6,7 \%$, $p = 0,501$, Tab. 4).

Priemerná hodnota HDL-C bola vo všetkých skupinách fyziologická. Výsledky vyhodnotenia kvantifikácie cholesterolu v subfrakciách HDL sú sumarizované v tabuľke 3. Subfrakcie uvádzame ako veľké (HDL 1 až 3), stredné (HDL 4 až 7) a malé (HDL 8 až 10). Priemerné hodnoty cholesterolu v jednotlivých subfrakciách, ani kumulatívna koncentrácia vo veľkých, stredných a malých HDL časticiach nepreukázali štatisticky významné rozdiely medzi pacientami s podozrením na ICHS bez nálezu a s pozitívnym nálezom SKG.

Štatisticky významne silná korelácia sa medzi nálezom a koncentráciou cholesterolu v HDL subfrakciách potvrdila jedine v prípade parametra HDL 2 ($p = 0,025^*$, Tab. 4). Vyhodnotená bola aj korelácia ďalšieho významného rizikového faktora – pomeru TAG/HDL-C, ako aj pomeru TAG ku cholesterolu v jednotlivých subfrakciách HDL. Pozitívna korelácia pomeru so závažnosťou nálezu bola očakávaná, štatisticky významná korelácia však bola potvrdená jedine pri zohľadnení malých denzných HDL (HDL 8 až 10, $p = 0,042^*$, Tab. 4).

Zo 70 mužov malo 17 (24 %) negatívny nález na SKG a 15 (21 %) malo významný pozitívny nález (skupina 5); z 35 žien malo 14 (40 %) negatívny nález na SKG a 4 (11 %) malo významný pozitívny nález (skupina 5, Tab. 5). Vzhľadom na to boli sledované korelačné faktory medzi nálezom a cholesterolom v subfrakciách HDL u oboch pohlaví zvlášť. U mužov, u ktorých sa potvrdil vyšší výskyt pozitívneho nálezu na SKG, tento nález ne-

signifikantne koreloval nepriamo s najväčšími HDL 1 (-4,1 %) a HDL 2 (-16,5 %), denznejšími strednými HDL 6 (-10,5 %) a HDL 7 (-13,2 %) a so všetkými malými HDL 8 (-10,6 %) HDL 9 (-3,6 %) a HDL 10 (-4,1 %). Pozitívne korelácie medzi nálezom a frakciami HDL 3, 4 a 5 boli veľmi slabé +3,7 % – +3,6 % – +3,6 % a neboli štatisticky významné. U žien bola inverzná korelácia medzi nálezom a cholesterolom vo veľkých HDL frakciách výraznejšia (HDL 1: -18,0 %, HDL 2: -18,1 %,

HDL 3: -20,8 %). Na rozdiel od mužov, spomedzi stredných HDL u žien negatívne korelovali s nálezom väčšie zo stredných frakcií HDL 4 (-9,4 %) a HDL 5 (-9,9 %) a pozitívne denznejšie frakcie HDL 6 (+5,2 %) a HDL 7 (+3,9 %). Všetky malé frakcie korelovali s nálezom u žien pozitívne: HDL 8: +8,0 %, HDL 9: +11,8 %, HDL 10: +9,0 % (Tab. 6). Podobne ako u mužov, ani tieto korelácie neboli významné.

Table 1 Mean age, BMI, systolic blood pressure values and basic laboratory parameters in patients with suspected coronary artery disease based on the findings of coronary angiography

findings on coronary angiography	Age [years]	BMI [kg/m ²]	SBP [mmHg]	TC [mmol/l]	TAG [mmol/l]	HDL-C [mmol/l]	LDL-C [mmol/l]	FBG [g/l]
0, N = 31	61.55±10.67	31.16±7.97	147±16	4.68±1.21	1.54±0.85	1.30±0.33	2.94±0.95	3.23±0.91
1, N = 6	62.67 ± 10.50	31.08±4.69	137±10	4.00±1.23	1.10±0.40	1.28±0.17	2.37±1.03	3.24±0.79
2, N = 8	69.13±9.83	30.63±4.05	144±11	5.39±0.98	1.84±1.51	1.30±0.26	3.36±0.79	3.10±0.55
3, N = 21	67.38±7.73	32.02±4.77	139±16	4.66±1.62	1.82±0.78	1.24±0.36	2.91±1.36	3.35±0.62
4, N = 20	65.75±9.59	31.47±5.78	139±21	4.53±1.32	1.73±0.77	1.18±0.27	2.84±1.22	3.26±0.90
5, N = 19	61.26±8.79	30.60±4.24	138±17	4.99±0.97	1.73±0.71	1.16±0.19	3.24±0.84	3.46±0.65

0 – without positive finding on coronary angiography, 1-5 – with mild to severe findings on coronary angiography, BMI – body mass index, SBP – systolic blood pressure, TC – total cholesterol; TAG – triacylglycerols, HDL-C – high-density lipoprotein-cholesterol, LDL – low-density lipoprotein-cholesterol, FBG – fibrinogen

Table 2 Results of t-test (equality of means) of age, BMI, systolic blood pressure and basic laboratory parameters in patients with suspected coronary artery disease based on the findings on coronary angiography

findings on coronary angiography	Age [years]	BMI [kg/m ²]	SBP [mmHg]	TC [mmol/l]	TAG [mmol/l]	HDL-C [mmol/l]	LDL-C [mmol/l]	FBG [g/l]
0, N = 31	61.55±10.67	31.16±7.97	147±16	4.68±1.21	1.54±0.85	1.30±0.33	2.94±0.95	3.23±0.91
1-5, N = 74	65.18±9.16	31.07±4.53	139±16	4.73±1.31	1.71±0.84	1.21±0.27	2.99±1.13	3.32±0.71
Levene's Test for Equality of Variance, <i>p</i>	0.214 ^a	0.004 ^b	0.844 ^a	0.716 ^a	0.815 ^a	0.304 ^a	0.409 ^a	0.310 ^a
t-test for Equality of Means, <i>p</i>	0.081 ^{ns}	0.953 ^{ns}	0.024 [*]	0.843 ^{ns}	0.343 ^{ns}	0.156 ^{ns}	0.851 ^{ns}	0.598 ^{ns}

0 – without positive finding on coronary angiography, 1-5 – with mild to severe findings on coronary angiography, BMI – body mass index, SBP – systolic blood pressure, TC – total cholesterol; TAG – triacylglycerols, HDL-C – high-density lipoprotein-cholesterol, LDL – low-density lipoprotein-cholesterol, FBG – fibrinogen, ^a – Equal variances assumed, ^b – Equal variances not assumed, ^{ns} – not significant, ^{*} – difference is significant at the 0.05 level

Table 3 Results of t-test (equality of means) of HDL subfractions in patients with suspected coronary artery disease based on the findings of coronary angiography

Findings on coronary angiography	Large HDL [mmol/l]	Intermediate HDL [mmol/l]	Small HDL [mmol/l]
0, N = 31	0.34 ± 0.22	0.66 ± 0.15	0.30 ± 0.11
1-5, N = 74	0.27 ± 0.16	0.65 ± 0.17	0.29 ± 0.12
Levene's Test for Equality of Variance, <i>p</i>	0.620 ^a	0.741 ^a	0.787 ^a
t-test for Equality of Means, <i>p</i>	0.091 ^{ns}	0.622 ^{ns}	0.719 ^{ns}

0 – without positive finding on coronary angiography, 1-5 – with mild to severe findings on coronary angiography, HDL – high-density lipoprotein, ^a – Equal variances assumed, ^{ns} – not significant

Table 4 Correlation analysis in patients with suspected coronary artery disease

Correlation with coronary angiography	N = 105	
	Pearson Correlation <i>r</i>	Significance <i>p</i>
Age [years]	+0.072	0.462 ^{ns}
BMI [kg/m ²]	-0.025	0.797 ^{ns}
SBP [mmHg]	-0.204	0.037*
TC [mmol/l]	+0.053	0.594 ^{ns}
TAG [mmol/l]	+0.122	0.215 ^{ns}
HDL-C [mmol/l]	-0.190	0.052 ^{ns}
LDL-C [mmol/l]	+0.067	0.501 ^{ns}
FBG [g/l]	+0.089	0.368 ^{ns}
Large HDL [mmol/l]	-0.183	0.062 ^{ns}
HDL 1	-0.139	0.158 ^{ns}
HDL 2	-0.218	0.025*
HDL 3	-0.124	0.207 ^{ns}
Intermediate HDL [mmol/l]	-0.130	0.185 ^{ns}
HDL 4	-0.096	0.332 ^{ns}
HDL 5	-0.092	0.349 ^{ns}
HDL 6	-0.112	0.256 ^{ns}
HDL 7	-0.117	0.234 ^{ns}
Small HDL [mmol/l]	-0.025	0.803 ^{ns}
HDL 8	-0.085	0.389 ^{ns}
HDL 9	-0.026	0.791 ^{ns}
HDL 10	+0.013	0.897 ^{ns}
TAG / HDL-C	+0.157	0.109 ^{ns}
TAG / Large HDL	+0.157	0.110 ^{ns}
TAG / Intermediate HDL	+0.139	0.157 ^{ns}
TAG / Small HDL	+0.199	0.042*

BMI – body mass index, SBP – systolic blood pressure, TC – total cholesterol; TAG – triacylglycerols, HDL-C – high-density lipoprotein-cholesterol, LDL – low-density lipoprotein-cholesterol, FBG – fibrinogen, HDL – high-density lipoprotein, TAG – triacylglycerols, ns – not significant, * – correlation is significant at the 0.05 level

Table 6 Correlation analysis of HDL subfractions in male and female patients with suspected coronary artery disease

Correlation, coronary angiography	Men, N = 70		Women, N = 35	
	Pearson Correlation <i>r</i>	Significance <i>p</i>	Pearson Correlation <i>r</i>	Significance <i>P</i>
Large HDL [mmol/l]	-0.061	0.618 ^{ns}	-0.213	0.219 ^{ns}
HDL 1	-0.041	0.738 ^{ns}	-0.180	0.301 ^{ns}
HDL 2	-0.165	0.173 ^{ns}	-0.181	0.300 ^{ns}
HDL 3	+0.037	0.763 ^{ns}	-0.208	0.231 ^{ns}
Intermediate HDL [mmol/l]	-0.048	0.693 ^{ns}	-0.046	0.794 ^{ns}
HDL 4	+0.036	0.766 ^{ns}	-0.094	0.591 ^{ns}
HDL 5	+0.036	0.768 ^{ns}	-0.099	0.573 ^{ns}
HDL 6	-0.105	0.385 ^{ns}	+0.052	0.765 ^{ns}
HDL 7	-0.132	0.276 ^{ns}	+0.039	0.825 ^{ns}
Small HDL [mmol/l]	-0.062	0.612 ^{ns}	+0.101	0.562 ^{ns}
HDL 8	-0.106	0.381 ^{ns}	+0.080	0.649 ^{ns}
HDL 9	-0.036	0.765 ^{ns}	+0.118	0.500 ^{ns}
HDL 10	-0.041	0.736 ^{ns}	+0.090	0.608 ^{ns}

HDL – high-density lipoprotein, ns – not significant

Table 5 Frequency table in male and female patients with suspected coronary artery disease based on the findings of coronary angiography

Coronary angiography findings	0	1	2	3	4	5
Men, N = 70	17 (24.29%)	4 (5.71%)	5 (7.14%)	11 (15.71%)	18 (25.71%)	15 (21.43%)
Women, N=35	14 (40.00%)	2 (5.71%)	3 (8.57%)	10 (28.57%)	2 (5.71%)	4 (11.43%)

0 – without positive finding on coronary angiography, 1-5 – with mild to severe findings on coronary angiography

Výsledky porovnania základných laboratórných ukazovateľov a cholesterolu v subfrakciách HDL u mužov a žien sumarizujú tabuľky 7 a 8. Štatisticky významný rozdiel medzi mužmi a ženami bol v hodnote HDL-C ($p < 0,001^{***}$) a v SKG náleze ($p = 0,024^*$). Rozdiel v hodnotách celkového cholesterolu bol na hranici signifikantnosti ($p = 0,052$). Ženy mali okrem HDL 10 vyššie priemerné hodnoty vo všetkých HDL subfrakciách. Signi-

fikantne rozdielne boli hodnoty medzi mužmi a ženami v cholesterole vo veľkých (HDL 1 - 3) a stredných (HDL 4-7) frakciách (Tab. 8). Najvýznamnejší rozdiel bol v cholesterole na prechode veľkých a stredných frakcií HDL 3 a HDL 4 (obe $p < 0,001^{***}$). Z malých HDL frakcií (HDL 8 - 10) bol hraničný rozdiel v cholesterole v subfrakcii HDL 8 ($p = 0,058$).

Table 7 Results of t-test (equality of means) in male and female patients with suspected coronary artery disease

Gender	Findings on coronary angiography	Age [years]	BMI [kg/m ²]	SBP [mmHg]	TC [mmol/l]	TAG [mmol/l]	HDL-C [mmol/l]	LDL-C [mmol/l]	FBG [g/l]
Men N = 70	2.77±1.90	63.59±9.86	30.87±4.70	141±17	4.55±1.28	1.71±0.95	1.14±0.22	2.88±1.10	3.27±0.84
Women N = 35	1.89±1.81	65.14±9.49	31.55±7.41	141±16	5.06±1.21	1.57±0.58	1.43±0.34	3.17±1.01	3.33±0.62
Levene's Test for Equality of Variance, <i>p</i>	0.784	0.921 ^a	0.020 ^b	0.448 ^a	0.577 ^a	0.043 ^b	0.002 ^b	0.531 ^a	0.290 ^a
t-test for Equality of Means, <i>p</i>	0.024 [*]	0.442 ^{ns}	0.623 ^{ns}	0.885 ^{ns}	0.052 ^{ns}	0.357 ^{ns}	4.51E-05 ^{***}	0.190 ^{ns}	0.681 ^{ns}

BMI – body mass index, SBP – systolic blood pressure, TC – total cholesterol; TAG – triacylglycerols, HDL-C – high-density lipoprotein-cholesterol, LDL – low-density lipoprotein-cholesterol, FBG – fibrinogen, *a* – Equal variances assumed, *b* – Equal variances not assumed, *ns* – not significant, * – difference is significant at the 0.05 level, *** – difference is significant at the 0.001 level

Table 8 Results of t-test (equality of means) of HDL subfractions in male and female patients with suspected coronary artery disease

Gender	HDL 1 [mmol/l]	HDL 2 [mmol/l]	HDL 3 [mmol/l]	HDL 4 [mmol/l]	HDL 5 [mmol/l]	HDL 6 [mmol/l]	HDL 7 [mmol/l]	HDL 8 [mmol/l]	HDL 9 [mmol/l]	HDL 10 [mmol/l]
Men N = 70	0,03±0,03	0,09±0,06	0,13±0,08	0,11±0,06	0,11±0,03	0,28±0,06	0,11±0,03	0,10±0,03	0,08±0,03	0,11±0,06
Women N=35	0,04±0,05	0,14±0,09	0,19±0,09	0,17±0,08	0,14±0,05	0,32±0,07	0,12±0,03	0,11±0,03	0,09±0,03	0,10±0,06
Levene's Test for Equality of Variance, <i>p</i>	0.237 ^a	0.180 ^a	0.342 ^a	0.043 ^b	0.020 ^b	0.257 ^a	0.564 ^a	0.713 ^a	0.885 ^a	0.819 ^a
t-test for Equality of Means, <i>p</i>	0.038 [*]	0.004 ^{**}	2.82E-04 ^{***}	5.41E-04 ^{***}	0.002 ^{**}	0.002 ^{**}	0.049 [*]	0.058 ^{ns}	0.072 ^{ns}	0.557 ^{ns}

HDL – high-density lipoprotein, *a* – Equal variances assumed, *b* – Equal variances not assumed, *ns* – not significant, * – difference is significant at the 0.05 level, ** – difference is significant at the 0.01 level, *** – difference is significant at the 0.05 level

Diskusia

Probandmi štúdie boli pacienti s podozrením na ischemickú chorobu srdca, väčšina s nadváhou až obezitou, hypertenziou a hyperlipidémiou, bez výrazných rozdielov medzi základnými laboratórnymi ukazovateľmi a cholesterolom v subfrakciách HDL. Selektívna koronárna angiografia je nástrojom pre potvrdenie prítomnosti stenóz a je prínosom aj pri odhalení už aj subklinickej formy aterosklerózy [18]. Prasad a kol. skúmali príčiny zvýšenej kardiovaskulárnej úmrtnosti u žien a poukázali na význam stanovenia TAG ako aj pomeru TAG/HDL-C

ako významného rizikového faktora aterogenicity [19]. Pomer TAG/HDL-C sa uvádza aj v iných štúdiách ako marker kardiovaskulárneho rizika u pacientov s chronickou obličkovou nedostatočnosťou, infarktom myokardu, a ochorením srdca a ciev [5, 12, 19, 21, 25, 27]. V predloženej štúdií bol vyhodnotený tak pomer TAG/HDL-C, ako aj pomery TAG/(HDL 1 - 3), TAG/(HDL 4 - 7) a TAG/(HDL 8 - 10). Parameter TAG ku malým denzným HDL (HDL 8 - 10) umožnil lepšie potvrdenie kardiovaskulárneho rizika, keďže signifikantne koreloval s výsledkami SKG.

Xu a kol. [28] vo svojom výskume u pacientov s hyperlipidémiou popísali posun distribúcie HDL častíc smerom k menším denznejším časticiam, ktorý vysvetľujú abnormálnym procesom maturácie HDL počas ICHS. Oproti zdravým jedincom zaznamenali signifikantné zvýšenie najmenších pre β 1HDL, malých HDL3c, HDL3b a HDL3a ale aj najväčších pre β 2HDL častíc. U pacientov sa signifikantne znížili veľké HDL2a a HDL2b. V sledovanom súbore neboli zaznamenané signifikantné zmeny, avšak u mužov, u ktorých boli pozitívne nálezy pri SKG častejšie, cholesterol v najmenších a najväčších HDL časticiach klesali so závažnosťou nálezov.

Posun k menším HDL časticiam pri aterogénnej dyslipidémii u detí bol potvrdený aj v práci Numata [17], ktorý vyzdvihuje významnú antioxidačnú aktivitu malých denzných HDL častíc, avšak poukazuje aj na to, že tá je v podmienkach aterogénnej dyslipidémie ohrozená. Autori The Genes Study [6] dokázali okrem zníženej koncentrácie HDL častíc aj nižšiu koncentráciu malých denzných HDL a žiadne zmeny v HDL-C a veľkých HDL u zosnulých pacientov v porovnaní s prežívajúcimi pacientami s ICHS. Aj iné štúdie vyzdvihujú aterosprotektívny vplyv malých denzných HDL práve v podmienkach aterogénnej dyslipidémie [4, 13]. Camont a kol. [3] dokonca pripisujú všetky základné funkcie HDL častíc – kapacita efluxu cholesterolu, antioxidačná ochrana LDL, antitrombotická, protizápalová, antiapoptotická aktivita – práve malým denzným frakciám. Tvorba malých denzných HDL častíc – či už ako dôsledok, alebo ako ochranný mechanizmus organizmu na aterogenicitu – môže súvisieť okrem iného práve s neúmerným obohatením HDL o triacylglyceroly [13], čo poukazuje na dôležitosť sledovania pomeru TAG/HDL-C, najmä ak nie je príležitosť stanoviť počet alebo veľkosť frakcií lipoproteínov HDL. Dôvodom nízkej koncentrácie HDL-C v sére, ktorá koreluje so zvýšeným aterogénnym rizikom, môže byť zmenený profil HDL lipoproteínov a nie nižšie množstvo HDL častíc. Naopak, zvýšenie množstva HDL častíc – ktorá sa síce môže preukázať aj vo zvýšení HDL-C – v podmienkach aterogénnej dyslipidémie by opätovne viedla k posunu v smere malých denzných lipoproteínov. Navyše, v niekoľkých kohortových štúdiách dospeléj populácie bola preukázaná súvislosť v tvare U medzi HDL-C a mortalitou [1, 9], čo sa vysvetľuje genetickými mutáciami spojenými s veľmi vysokým HDL-C, alebo zhoršenou funkciou HDL pri vysokých koncentráciách HDL-C. Zostáva zodpovedať otázku, či je zmena v HDL lipoproteínovom profile príčina, alebo dôsledok aterogénnej dyslipidémie. Zmenený lipidový – a teda aj lipoproteínový – profil, by však mal slúžiť kardiológom pri rozhodovacom procese nastavenia správnej terapie a pri včasnej detekcii rizikových pacientov.

Záver

Stanovenie celkového cholesterolu a HDL-cholesterolu je pri rozhodovacom procese kardiológa nepostačujúce. Aterogénna dyslipidémia posúva HDL častice smerom k malým denzným HDL. Bez ohľadu na to, či je táto skutočnosť príčinou alebo dôsledkom aterogenicity, metóda Lipoprint ponúka nástroj pre personalizovaný prístup pri manažmente pacienta.

Literatúra

- Allard-Ratick, M.P., Sandesara, P.B., Quyyumi, A.A., Sperling, L.S.: Everything in Moderation: Investigating the U-Shaped Link Between HDL Cholesterol and Adverse Outcomes. *US Cardiol Rev.* 13, 2019, (1): 49-53. doi:10.15420/usc.2019.3.2.
- Birková, A. a kol.: Lipoproteínová frakcia IDL u detí a adolescentov s nadváhou a obezitou. *Ateroskleróza.* 23, 2019, (3-4):1345-349.
- Camont, L. et al.: Small, dense high-density lipoprotein-3 particles are enriched in negatively charged phospholipids: Relevance to cellular cholesterol efflux, antioxidative, antithrombotic, anti-inflammatory, and antiapoptotic functionalities. *Arterioscler. Thromb. Vasc. Biol.* 33, 2013, (12):2715-723. doi:10.1161/ATVBAHA.113.301468.
- Camont, L., Chapman, M.J., Kontush, A.: Biological activities of HDL subpopulations and their relevance to cardiovascular disease. *Trends in Molecular Medicine.* 17, 2011, (10):594-603. doi:10.1016/j.molmed.2011.05.013.
- Deng, Q.W. et al.: Triglyceride to high-density lipoprotein cholesterol ratio predicts worse outcomes after acute ischaemic stroke. *Eur J Neurol.* 24, 2017, (2): 283-91. doi:10.1111/ene.13198.
- Duparc, T. et al.: Serum level of HDL particles are independently associated with long-term prognosis in patients with coronary artery disease: The GENES study. *Sci Rep.* 10, 2020, 8138. doi:10.1038/s41598-020-65100-2.
- Gordon, S.M., Remaley, A.T.: High density lipoproteins are modulators of protease activity: Implications in inflammation, complement activation, and atherothrombosis. *Atherosclerosis.* 259, 2017, (Apr), 104-113. doi:10.1016/j.atherosclerosis.2016.11.015.
- Havel, R.J., Eder, H.A., Bragdon, J.H.: The distribution and chemical composition of ultracentrifugally separated lipoproteins in human serum. *J Clin Invest.* 34, 1955, (9):1345-353. doi:10.1172/JCI103182.
- Huang, Y.Q. et al.: The u shaped relationship between high-density lipoprotein cholesterol and all-cause or cause-specific mortality in adult population. *Clin Interv Aging.* 2, 2020, (15):1883-896. doi:10.2147/CIA.S271528
- Hubková, B. a kol.: Dyslipidémia a kardiovaskulárne riziko. *Ateroskleróza.* 23, 2019, (1-2):1265-269.
- Hubková, B., Brenišin, M., Birková, A., Rácz, O.: Zmeny v lipoproteínovom zložení séra v preeklampsii. *Ateroskleróza.* 25, 2021, (3-4):1589-594.
- Chen, H.Y. et al.: Triglyceride to high-density lipoprotein cholesterol ratio predicts cardiovascular outcomes in prevalent dialysis patients. *Med. (United States).* 94, 2015, (10):e619. doi:10.1097/MD.0000000000000619.
- Kontush, A., Chapman, M.J.: Antiatherogenic small, dense HDL - Guardian angel of the arterial wall? *Nat*

- Clin Pract Cardiovas Med. 3, 2006, (3):144-53. doi:10.1038/ncpcardio0500.
14. Langsted, A., Nordestgaard, B.G.: Nonfasting versus fasting lipid profile for cardiovascular risk prediction. *Pathology*. 51, 2019, (2):131-41. doi:10.1016/j.pathol.2018.09.062.
  15. Meri, S., Haapasalo, K.: Function and Dysfunction of Complement Factor H During Formation of Lipid-Rich Deposits. *Front Immunol*. 2020, (11):611830. doi:10.3389/fimmu.2020.611830.
  16. Mineo, C., Deguchi, H., Griffin, J.H., Shaul, P.W.: Endothelial and antithrombotic actions of HDL. *Circulation Research*. 11, 2006, (11):1352-364. doi:10.1161/01.RES.0000225982.01988.93.
  17. Numata, M., Arisaka, O.: High density lipoprotein particle size in children: Relation to atherogenic dyslipidemia. *Clin Pediatr Endocrinol*. 13, 2004, (1):1-9. doi:10.1297/cpe.13.1.
  18. Pella, D., Gibarti, C., Pella, Z., Gonsorčík, J.: Vitamín D a koronárne riziko detekované výpočtovou tomografiou. *Athero Rev*. 2019, (4):176-78.
  19. Prasad, M. et al.: Triglyceride and Triglyceride/HDL (High Density Lipoprotein) Ratio Predict Major Adverse Cardiovascular Outcomes in Women With Non-Obstructive Coronary Artery Disease. *J. Am. Heart Assoc*. 8, 2019, (9):e009442. doi:10.1161/JAHA.118.009442.
  20. Ritsch, A. et al.: Cholesterol efflux capacity and cardiovascular disease: The ludwigshafen risk and cardiovascular health (luric) study. *Biomedicines*. 8, 2020, (11):524. doi:10.3390/biomedicines8110524.
  21. Salazar, M.R. et al.: Use of the triglyceride/high-density lipoprotein cholesterol ratio to identify cardiometabolic risk: Impact of obesity? *J Investig Med*. 65, 2017, (2):323-27. doi:10.1136/jim-2016-000248.
  22. Salonen, J.T., Salonen, R., Seppänen, K. et al.: HDL, HDL2, and HDL3 subfractions, and the risk of acute myocardial infarction: A prospective population study in eastern finnish men. *Circulation*. 84, 1991, (1): 129-39 doi:10.1161/01.CIR.84.1.129.
  23. Shao, B., Heinecke, J. W.: Quantifying HDL proteins by mass spectrometry: how many proteins are there and what are their functions? *Expert Review of Proteomics*. 15, 2018, (1):31-40. doi:10.1080/14789450.2018.1402680.
  24. Schaefer, E.J. et al.: The composition and metabolism of high density lipoprotein subfractions. *Lipids*. 14, 1979, (5):511-22. doi:10.1007/BF02533471.
  25. Sonmez, A. et al.: The role of plasma triglyceride/high-density lipoprotein cholesterol ratio to predict cardiovascular outcomes in chronic kidney disease. *Lipids Health Dis*. 2015, (14):29. doi:10.1186/s12944-015-0031-4.
  26. Štatistický úrad SR: Obyvateľstvo a migrácia. Dostupné na: <https://slovak.statistics.sk> (Accessed: 19 May 2022).
  27. Wu, H. et al.: Higher serum triglyceride to high-density lipoprotein cholesterol ratio was associated with increased cardiovascular mortality in female patients on peritoneal dialysis. *Nutr. Metab Cardiovasc Dis*. 25, 2015, (8):749-55. doi:10.1016/j.numecd.2015.05.006.
  28. Xu, Y. et al.: Subclasses of Serum HDL in Hyperlipidemia. *J. Sichuan Univ. Medical Sci. Ed*. 2003, 34(2): 238-41.
  29. Zhou, L., Li, C., Gao, L., Wang, A.: High-density lipoprotein synthesis and metabolism (Review). *Molecular Medicine Reports*. 12, 2015, (3):4015-4021. doi:10.3892/mmr.2015.3930.

DETERMINATION OF HDL-CHOLESTEROL SUBFRACTIONS IN ISCHEMIC HEART DISEASE

Hubková B., Birková A., Mašlanková J., Hertelyová Z., Tóth Š., Pella D.

Aim The objective of the present work is to analyze changes in subfractions of high-density lipoproteins in patients with suspected ischemic heart disease, which expands the possibilities of cardiovascular risk assessment.

Materials and Methods HDL particle fractionation and cholesterol quantification in the respective subfractions were performed by the Lipoprint® electrophoretic method. The results were correlated with the finding of selective coronary angiography.

Results The average values of large HDL 2 in patients without a positive coronary angiography finding were statistically significantly higher than in patients with positive findings (0.133 ± 0.095 mmol/l and 0.099 ± 0.068 mmol/l, respectively, $p = 0.041^*$). In the other subfractions, there was no statistically significant difference between patients with and without selective coronary angiography findings.

Conclusion The determination of HDL-cholesterol is insufficient in the cardiologist's decision-making process. Atherogenic dyslipidemia shifts HDL particles toward small dense HDLs. Whether this is the cause or consequence of atherogenicity, the Lipoprint® method offers a tool for a personalized approach to the management of the patients.

Key words HDL, cholesterol, heterogeneity, subfraction, ischemic heart disease

Práca vznikla pri riešení projektov APVV č.17-0550 a OPENMED ITMS: 313011V455.

Autori deklarujú, že nemajú potenciálny konflikt záujmov.

Korešpondenčná adresa autora:

MUDr. Anna Birková, PhD.

Ústav lekárskej a klinickej biochémie UPJŠ LF

Trieda SNP 1, Košice

E-mail: anna.birkova@upjs.sk